

Autisme og sprog

ALF-konference Nyborg Strand

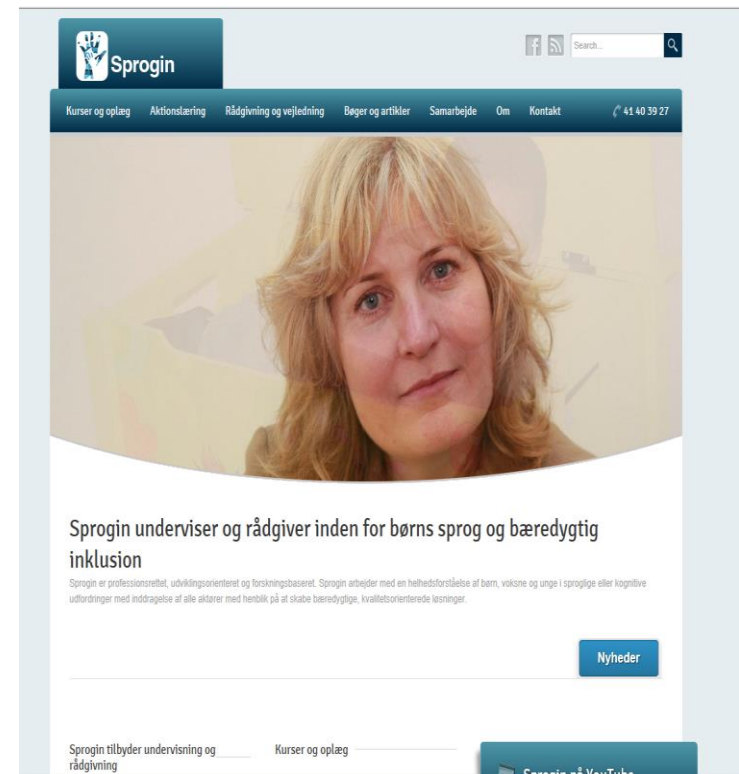
Trine Kjær Krogh

Program

- En vej ind i sprog og autisme
- Udviklingstræk i sproget hos børn med autisme
- Sprogunderstøttende strategier
- Logopæden som primær støtteperson

Besøg Sprogin på Facebook eller hjemmesiden

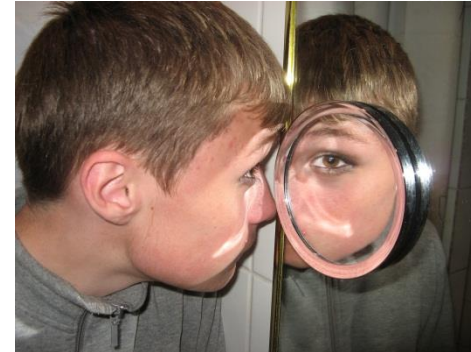
Sprogin uploader løbende nyheder om sprog og specialpædagogik på Facebook og på Blog:
<https://sprogin.wordpress.com/>

www.sprogin.dk

Kort anamnese

- Sebastian Krogh (250894)
- Vanskelig fødsel
- Grædende og urolig som spæd
- Dårligt søvn mønster
- Diagnosticeret som døv i 1997 (Børneklínikken)
- Diagnosticeret som normalthørende (Bispebjerg børnepsykiatrisk afdeling)
- Diagnosticeret med atypisk autisme i 1998 (Børneklínikken)
- Diagnosticeret med infantil autisme og lettere retarderet i 1999 (Bispebjerg børnepsykiatrisk afdeling)
- Ekstra år i vuggestue med støttepædagog, almindelig børnehave med støttepædagog, specialbørnehave, specialscole og STU på CSV, medarbejder hos McDonald's, naturscolehjælperpraktikant.

Hvad er autisme?

- Begrebet infantil autisme optrådte første gang i den videnskabelige litteratur i begyndelsen af 1940'erne hos Leo Kanner (1943) og Hans Asperger (1944/1991).
- De have så vidt vides ikke kendskab til hinanden men begge brugte autisme som en medicinsk diagnose til at betegne en afvigende tilstand hos børn. (Nettlebladt 2013)

Autisme

- Ordet autisme kan afledes fra voksenpsykiatrien, hvor den svejtsiske psykiater Eugen Bleuler brugte termen autisme i begyndelsen af 1900-tallet i sine beskrivelser af skizofreni hos voksne.
- Udtrykket kommer af det græske *autos*, og kan oversættes med *selv*. (Houston & Frith 2000)

Kernesymptomer

- **Mangelfuld social adfærd:** Alt fra total isolering og ligegyldighed overfor andre mennesker til subtile problemer med at få kontakt med andre. Det sidstnævnte kan være svært at opdage ved kortvarig kontakt, men kan vise sig efter længere tids kontakt
- **Mangelfuld social interaktion:** Alt fra total mangel på kommunikationsbehov til talende børn som engagerer sig i samtale, men som ikke tager det fulde ansvar for gensidigheden i samtaler.
- **Mangelfuld social forestillingsevne:** problemer med at forstå andre menneskers følelser udfordringer med at dele følelser med andre på et empatisk niveau.

(McTear & Conti-Ramsden 1992; Winf 1991)

Det betyder
ikke at
børnene
ikke har
følelser

Diagnosens oprindelse

- Det var den østrigske psykiater Leo Kanner, der som den første (1943) identificerede og beskrev infantil autisme, som han opfattede som en form for skizofreni.

Hovedsymptomerne blev beskrevet som:

- ekstrem tilbagetrukkethed, behov for faste og velkendte rutiner, en ofte kærlig relation til genstande men ikke til mennesker, der blev behandlet som genstande. (Tager-Flusberg 1994)

Fællestræk hos elleve børn med autisme observeret af Kanner

Sprogin

- Manglende evne til at relatere til andre mennesker og situationer
- Bruger ikke sproget for bevidst at formidle noget til andre
- Umiddelbar eller forsinket ekkolali
- Bogstavelighed
- Pronominel forveksling (bytter om på du og jeg)
- Svarer ikke på tiltale
- Rutiner og fysiske arrangementer må ikke ændres på nogen måde
- Stærke begrænsninger i spontan aktivitet
- Følsom overfor alle former for indtrængen
- Anderledes relationer til andre mennesker, leger ved siden af
- Ofte et godt kognitivt potentiale
- Svære autistiske symptomer trods godt hjemmemiljø

(Kanner 1943)

Svær at forstå for sine omgivelser

Hvorfor er Sebastian
svær at forstå?
Er hans
problematikker
knyttet til pragmatik
eller til semantik?

Svært ved at forstå sine omgivelser

Hvorfor har
Sebastian svært
ved at forstå?
Sin fætter?
Sin onkel?
Sin moster?

Vilje til udvikling

1.08 og 2,33

Og dermed kontakt...

Cornelius Mortensen

Sebastian er glad som altid!
Skide fedt at arbejde med dig! 😊
Ha en god dag derude! ❤️

📱 Synes ikke godt om længere · Tilføj kommentar · Følg ikke længere opslag · 8. september kl. 14:40 i nærheden af Frederiksberg

👍 Du, Sofie Hjort og 22 andre synes godt om dette. ✓ Set af 53

Trine Kjær Krogh Skal hilse og sige Tak i lige måde!
for 17 timer siden · Synes godt om · 👍 1

Skriv en kommentar...

Fællesskab

Camo Camilla Er også rigtig glad for at arbejde sammen med Sebastian... han er altid glad og smile og hvis man har en dårligt dag, er han rigtig god til at komme og snakke med en og gøre ens dag meget bedre ❤️

21. september kl. 12:13 via mobil · Synes godt om · 🍷 3

Sulman Javed Sebastian.

Du er en fighter...

Tager hatten a for dig!! 😊

25. september kl. 18:56 via mobil · Synes ikke godt om længere · 🍷 10

Jakob Skovbjerg Kjeldgaard Hold kæft hvor er du pisse sej Sebastian!

25. september kl. 18:04 via mobil · Synes godt om · 🍷 7

Anerkendelse...

“Sebastian has been a brilliant employee and I have been very proud to have worked with him as a part of our team!.. Your son is an excellent young man, with a fantastic attitude and a terrific future ahead of him!.. I sincerely wish him the very best in all that he puts his mind to”. Stephen Shillington 2015.

En vej ind i barnets verden

- ”De citerede eksempler (fra børn med autisme) begrundet en overbevisning om, at "irrelevans" ikke er irrelevant for patienten selv og kunne blive relevant for tilhøreren, i det omfang det er muligt at finde spor til hans (patientens) private og selvstændig metaforisk overførsler” (Kanner 1946: 245)

Oversættelse TKK – parenteser indsat.

Mål i skolen i 2005

- ”Sebastian skal kunne holde pause alene og **holde sin talestrøm** tilbage, når han sidder i sofaen med en voksen, for at holde pause”.
- ”Sebastian skal lære at **sortere mellem væsentlige og uvæsentlige oplysninger**”.

Knytter målene an til
semantiske eller til
pragmatiske
problemstillinger?

Et kommunikativt samspil

Perkins (professor ved University of Sheffield) mener at pragmatiske problemer kan variere i/med situationen, samtalepartner, samtale emner og aktiviteter.

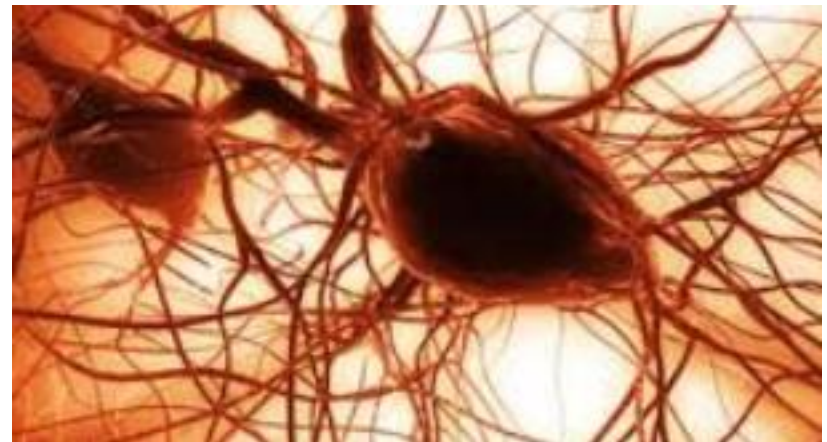
(Perkins, M. 2007. *Pragmatic impairment*. Cambridge: Cambridge University Press.)

Nerveceller

- Ved fødslen er antallet er nerveceller det største i et menneskes liv.
- De celler der ikke anvendes, går til grunde.
- Børn med autisme har iflg. Eric Courchesne m.fl. 67 % flere celler end børn med typisk udvikling

Alloway og Alloway 2014

Theory of Mind (ToM)

- Er ikke noget man har eller ikke har.
- At kunne hæmme eget perspektiv sker gradvist.
- **Er nødvendig for at have gode pragmatiske evner.**
- Er mangelfuld hos børn med autisme, men også ofte hos børn med andre neurologiske tilstande
F.eks. Børn med ADHD, børn med retarderetethed, børn med erhvervede hjerneskader og hos nogle børn med sproglige vanskeligheder.

Salzman-Benaiah et al 2007

Arbejdshukommelse og Theory of mind

- Bevidstheden om selvet, om at andre kan se verden på en anden måde, end man selv gør og en bevidsthed om, at det kan være nødvendigt at justere sider af sig selv, for at passe ind i omgivelserne.
- Philip Zelazo fra Toronto Universitet, hævder, at udviklingen af arbejdshukommelsen er tæt forbundet med udviklingen af Theory of mind.
- Alloway og Alloway 2014

Arbejdshukommelsen

- Arbejdshukommelse benyttes i korte tidsintervaller til at rumme og manipulere information.
- Arbejdshukommelsen har begrænset kapacitet – kapaciteten variere fra person til person.
- Information tabes for evigt i arbejdshukommelsen, når vi distraheres eller når dens begrænsede kapacitet overskrides.

Gathercole & Alloway 2009

Her er Sally.
Sally har en kurv.

Her er Anne.
Anne har en kasse.

Sally har en kugle. Hun ligger kuglen i kurven.

Sally går en tur.

Anne tager kuglen op af kurven og ligger den i kassen.

Nu kommer Sally tilbage. Hun vil lege med sin kugle.
Hvor vil Sally lede efter kuglen?

Interaktion

- initiativ
- Respons
- kontakt

Information

- Indhold
- At udvide barnets viden om verden

Barnets konversationsstil

Afventende?
Social?
Egen Dagsorden?
Passiv?

Initiering fører til interaktion

Barnets
Konversationsstil

Omsorgsgivers
rolle

Konversationsstil

Initieringer

Respons

Egen dagsorden

Flere

Få

Weitzberg og Greenberg 2014

Inklusion af børn med særlige behov

- En sproglig forsinkelse kan forstærke den effekt, en ikke-social kommunikationsstil har på barnets færdigheder i at kommunikere.

Weizberg og Greenberg 2014

Sproglige karakteristika

- *Karakteristiske sproglige og pragmatiske træk hos børn med autisme*
- *Grammatiske problemer:* pronominel forveksling, vanskeligheder med ja/nej-svar og præteritum.
- *Semantiske problemer:* vanskeligheder med forskellige negationsfunktioner, ordforståelse, brugen af metaforisk sprog, hvor barnet bruger ord på en idiosynkratisk måde, tendens til at tolke billedsproglige udtryk bogstaveligt.
- *Fonologiske problemer:* monotoni, afvigende stemmekvalitet, vanskeligheder med at tolke prosodiske markører.
- *Pragmatiske vanskeligheder:* vanskeligheder med at indlede og opretholde samtaler, at svare på tiltale og give bekræftelse. Undvigelse af øjenkontakt, vanskeligheder med at forstå den andens perspektiv, mangelfuld social formåen. (Nettelbladt 2013)

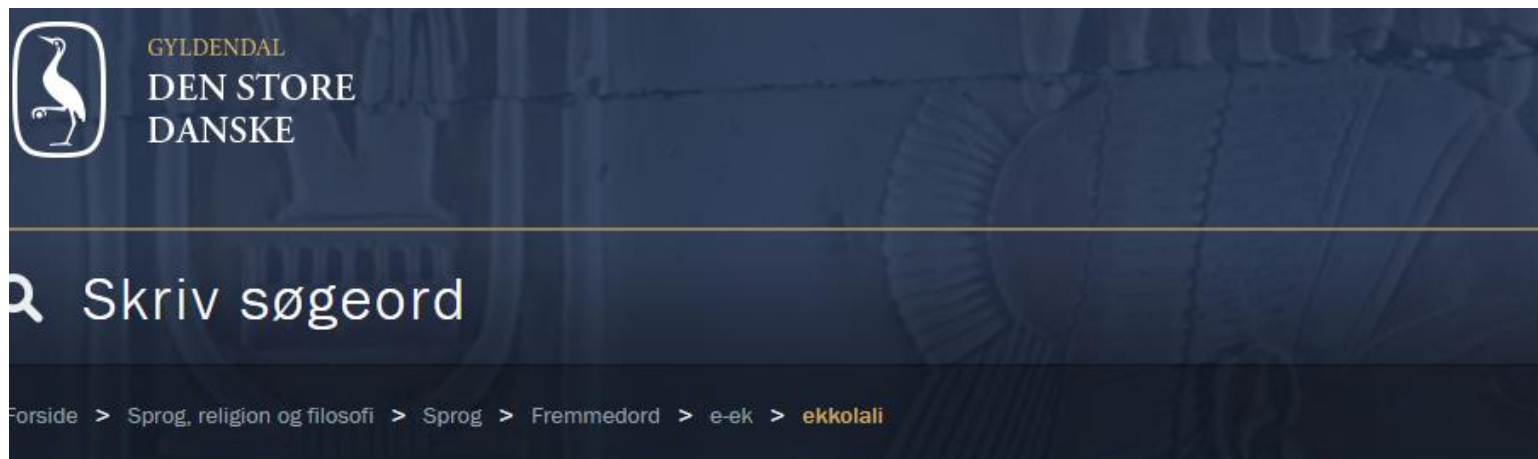
Sammenfattende

- Svært at forstå barnet og reagerer passende.
- Svært at tolke barnets intentioner.
- Svært for barnet at forstå og tilpasse sig andre.
- Svært at forstå reglerne i *spil* og social omgang.
- Svært at forstå andres intentioner og subtile kommunikative ledetråde, kan føre til vanskeligheder med at forstå almindelige situationer.

Nettelbladt 2013

Ekkolali

ekkolali

OPRINDELIG FORFATTER [Red](#)

SENESTE FORFATTER [Redaktionen](#)

ekkolali, (gr. *ekko* + *-lali*), sindssyges automatiske gentagelse af, hvad der bliver sagt til dem.

Ekkolali

- *Ekkolali*: kan defineres som en ikke-meningsfuld gentagelse af et ord eller en frase, som en anden netop har ytret. (Fay & Schuler 1980; Lord & Bailey 2002)
- Ekkolali synes at være almindeligt forekommende under en vis fase i udviklingen hos mange børn med autisme.
- Visse børn med typisk sprogudvikling gennemgår en fase med ekkolali mellem cirka to og to et halvt års alderen. (Fay & Schuler 1980)

En funktionel fortolkning af ekkolali

- opretholde social interaktion
- vinde tid til sproglig behandling
- øvelsesstrategi
- selvregulering
- segmentere uanalyserede gestaltytringer

Nettelbladt 2013

Ekkolali – et kommunikativt redskab

Samtalestudier har på en interessant måde vist, at ekkolali kan fungere som en *kommunikativ markør* for barnet, fordi det måske ikke kan klare anden form for kommunikation. (Tarplee & Barrow 1999)

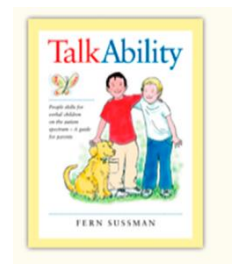
Prizant og Duchan (1981) mener, at ekkolalien kan tjene flere forskellige kommunikative formål:

- som samtalemærke for blandt andet at udtrykke bekræftelse
- som feedback
- som selvregulering eller som en øvelsesstrategi.

Ekkolalien kan således opfattes som en metode, hvor barnet kan opretholde social interaktion.

De kommunikative erfaringer barnet gør sig med forældre og pædagoger lægger grunden for barnets kommunikative færdigheder.

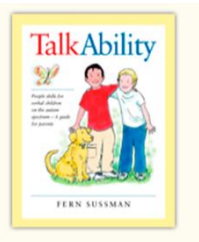
Skab et overblik over barnets kommunikative stil og tilpas din kommunikation til barnets kommunikative færdigheder.

Grundlæggende pædagogisk tilgang

- Se verden med barnets øjne.
- Tag udgangspunkt i barnets forståelse og interesser.
- Udvid barnets sprog og verden.
- Styrk barnets samspil med andre børn.

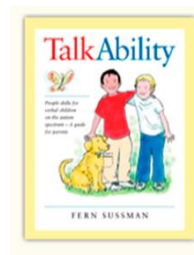
Skab et overblik over barnets læringsstil

Visuel learner

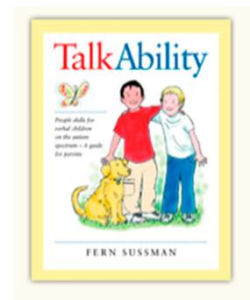
- ☐ Barnet kan lide puslespil
- ☐ Barnet kan lide at tegne
- ☐ Barnet nyder at lege med Lego og klodser
- ☐ Barnet husker hvad han/hun har set (kan fx huske den præcise rute hjem til morfar udenad)
- ☐ Barnet kan lide at se udsendelser på tv, som inddrager bogstaver
- ☐ Barnet kan lide bøger
- ☐ Barnet kan læse nogle ord

Verbal learner

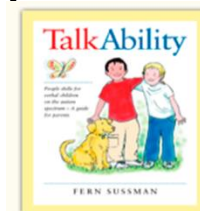
- ☐ Barnet taler som en voksen
- ☐ Barnet har et godt ordforråd
- ☐ Barnet kan lide at opremse ting, som interesserer ham/hende, fx navne på lande, dinosaurer eller actionfigurer.
- ☐ Barnet kan lide at tale om ting, der foregår nu eller noget, som er foregået tidligere.
- ☐ Barnet benytter undertiden udenadlærte fraser og sætninger.
- ☐ Barnet tager ofte initiativ til en samtale.
- ☐ Barnet kan lide samtaler, som han/hun selv har taget initiativ til. (Fern Sussmann 2006)

Chuncks

- Børn, som lærer i chuncks (uanalyserede helheder) kan have svært ved at fange essensen af det, andre mennesker siger, fordi det kun har fokus på et eller få fragmenter i oplysningerne.
- Hvis barnet har lært:
- Giv mig fem (High five)
- Kan en forandring af udsagnet være meningsløst – barnet responderer med high five når det høre five/fem nævnt også hvis den voksne siger:
- Giv mig fem kugler

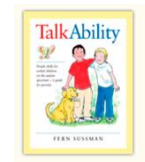
Memorering (husketeknik)

Højt fungerende børn tilegner sig viden gennem memorering af facts.

Yngre børn lærer alfabetet og tal udenad, ældre børn memorerer specifikke emner.

Barnet kan forekomme begavet og udadvendt, men samtidig være meget ufleksibel i forhold til, hvad han/hun vil tale om og lave.

At prøve noget nyt

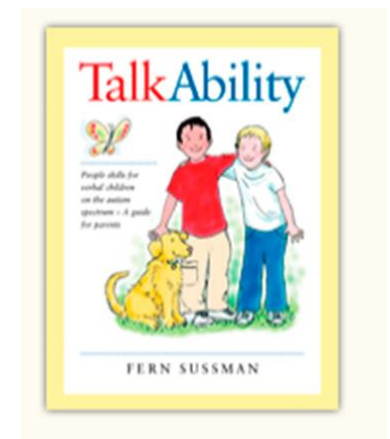

- Nye impulser fremkalder forventning og spænding hos mange mennesker.
Hos nogle mennesker med autisme opleves forandringer som skræmmende, fordi hjernen kan fungere anderledes.
- Barnet har behov for at få flere varslinger, før noget nyt sker, og barnet har vanskeligt ved at håndtere flere nye ting ad gangen.

Bekymringer

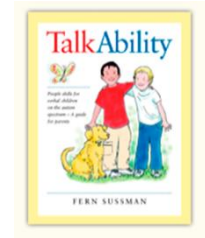
- Et barn, som føler sig bekymret eller angst, har svært ved at deltage i aktiviteter. Det er en stor hjælp for barnet, hvis man får identificeret bekymringerne og kan afhjælpe dem, helst før de aktiveres.

Er barnet bekymret

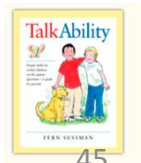
- ☐ Barnet er bange for mørke.
- ☐ Barnet er bange for dyr eller insekter.
- ☐ Barnet er nødt til at gentage den samme handling igen og igen.
- ☐ Barnet er bange for at være adskilt fra forældrene.
- ☐ Barnet er bange for, at der vil ske noget slemt.
- ☐ Barnet er bange for noget andet.

At berolige

- Børnene reagerer forskelligt, men mange børn føler sig beroliget, når de har adgang til fysiske aktiviteter, fx at hoppe eller at løbe.
- Man kan gradvist introducere barnet til noget, det er bange for.
- Barnet skal lære at berolige sig selv, fx synger børn, der er bange sommetider sange. Børnene kan også lære at trække vejret dybt.

Syn på verden

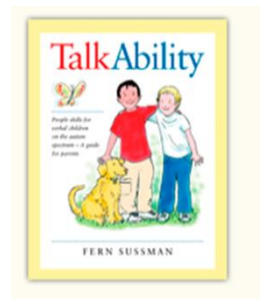
- Voksne ser ofte det store billede, før vi går i detaljer, og vi overser mange detaljer i dagligdagen.
- Børn med autisme kan sommetider fokusere på verden ud fra andre vinkler (Hvidt, fladt, kvadratisk med linjer – hvor vi ser papir).
- Børnene opfatter de elementerne til at forstå verden, barnet har behov for at få hjælp til at se det store billede af verden.

Din interaktionsstil

Handleanvisende

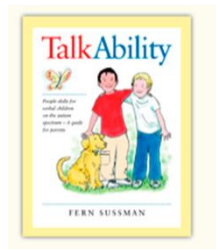
- ☐ Du stiller mange spørgsmål.
- ☐ Du fortæller ofte barnet, hvad han/hun skal gøre eller sige.
- ☐ Du beslutter, hvad barnet skal lege eller tale om.
- ☐ Du beslutter, hvilke spil I skal spille.
- ☐ Du taler ikke om det, barnet vil tale om.

Barnets reaktion

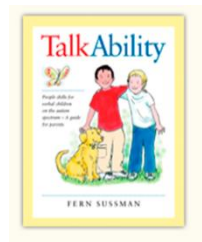
- Barnet respondere positivt på spørgsmål og handlingsanvisninger. +
- Barnet lærer nye færdigheder fx nye spil og hvad man kan sige til en god ven. +
- Barnet venter på at andre initiere leg og samtale. -
- Barnet føler sig presset til at sige eller gøre noget og giver op. -
- Barnet giver et-ords respons. -
- Barnet gentager hvad du siger i stedet for at bruge sine egne ord. -

Responderende stil

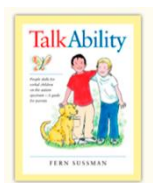
- Du lader barnet vælge, hvad I skal spille.
- Du taler om det, barnet gerne vil tale om.
- Du stiller ikke barnet en masse spørgsmål.
- Du fortæller ikke hele tiden barnet, hvad det skal gøre eller sige.
- Du bestemmer ikke, hvad barnet skal lege eller tale om.

Barnets reaktion

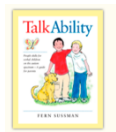
- Barnet føler sig kraftfuld. +
- Barnet initiere flere leg og konversere på eget initiativ. +
- I har færre skænderier, fordi barnet vælger, hvad han/hun gerne vil lave. +
- Barnet benytter længere mere komplekse sætninger. +
- Barnet taler mere om sine egne ideer. +

Samtale er mere end ord

- Stemme (talehastighed, toneleje, betoning)
- Mimik (følelser udtrykt gennem øjne, næse og mund)
- Gestik (herunder også afstand mellem samtalepartnere, om vi lytter eller taler).
- Situationen (nu og lige før)
- Afsender (stop, sagt af politiet er noget andet, end hvis du siger stop til at blive kildet).

Lær barnet at læse ansigter

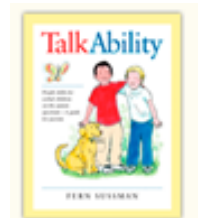
- Du skal have barnet til at se på dig.
- Måske kan du sige "se på mig" men mange børn gør det ikke, eller gør det ikke hver gang.

Få barnet til at se dig

- Ansigt til ansigt
- Gør noget uventet ... vent
- Giv tingene til barnet bid for bid... og vent.
- Lav fejltagelser med vilje ... og vent
- Sig eller gør noget, som kommer barnets interesse i møde ... og vent

Ansigt til ansigt

- Sæt dig over for barnet og ikke ved siden af barnet.
- Hvis barnet flytter sig, skal du følge efter og sætter dig overfor igen.
- Hvis barnet opfatter det ubehageligt at være ansigt til ansigt, kan du gradvist vænne barnet til det ved at sidde ved siden af barnet i starten.
- Hvis du sidder ved siden af barnet, skal du læne dig frem, så han/hun kan se dit ansigt.

Vent

- At vente er en kraftfuld og simpel måde at fange barnets opmærksomhed på.
- Hvis du siger noget, og venter ti sekunder mere end du plejer, kan barnet overraske ved at se på dig.
- Du skal positionere dig mens du venter, så barnet kan se, at du forventer et svar. Læn dig frem, hæv øjenbrynene, og spær øjnene op.

Gør noget uventet – og vent

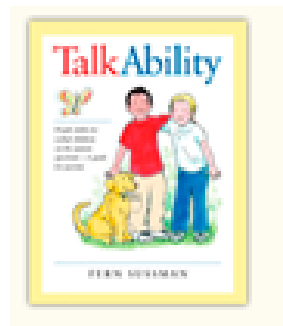
At gøre noget uventet er, at du gør noget, du ikke plejer at gøre, fx ændre din stemme og tale højt eller lavt for at fange barnets opmærksomhed.

Du kan også gøre noget skørt. Fx giv barnet din frakke, når I skal ud at gå eller tilbyd barnet noget at drikke, selv om han/hun ikke har et glas... og vent.

Lad tingene ske... og vent

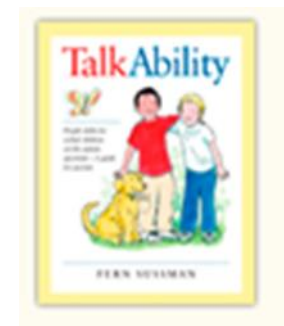
- Der sker hele tiden små uheld. Man kan tabe sit legetøj eller en mad på gulvet eller spilde mælk eller komme til at ødelægge noget.
- I stedet for at løse problemet, skal du vente. Din usædvanlige opførsel kan invitere barnet til at kigge efter en forklaring i dit ansigt.

Kommenter barnets særinteresse... og vent

- Barnet kan blive mere interesseret i at se på dig, hvis du kommenterer barnets interesser eller citere barnet, end hvis du forsøger at initiere en samtale om noget generelt.

SSSV-metoden

Først skal du have barnets opmærksomhed
herefter kan du bruge SSSV-metoden.

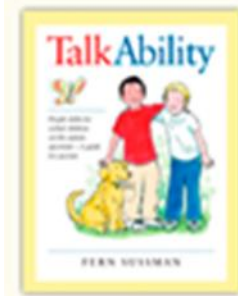
- **Sig mindre** Brug klart og enkelt sprog til at beskrive fx billeder for barnet (ved læsning kan teksten i bogen måske give for meget information eller måske ikke nok.)
- **Synliggør.** Overdriv de vigtigste ord. Brug sjove ord som "Bum!"
- **Sig det langsomt.** Læs så langsomt og forsigtigt, at barnet kan nå at opfatte, hvad det hører.
- **Vis det.** Brug gestik eller mimik. Brug rekvisitter eller rigtige genstande, som ligner billederne i bogen.

Sig mindre

- Du skal ikke sige så meget, for at få barnets opmærksomhed. Det kan være nok at sige et enkelt ord (wow, bang, eller noget andet relevant) for at få barnet til at kigge.
- Du skal have hans opmærksomhed rettet mod dit ansigt for at læse dine ansigtsudtryk, hvilket er forudsætningen for at forstå dine følelser eller hensigter.
- Giv barnet en grund til at tale med dig
 - tænk på barnets motivation og interesse.

Synliggør sproget

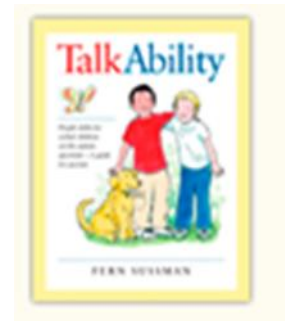
- Det er ikke kun hvad du siger, men hvordan du siger det, som betyder noget for barnet. Understeg betydning med overtydelig mimik, gestik og ved at variere stemmen.

Sig det langsomt

- Barnet skal have tid til at læse dit kropssprog og din mimik. Du skal derfor fastfryse dine udtryk en lille smule længere end du ellers ville fastholde dem og sætte farten ned.

Vis det, vis hvad du mener

- Barnet skal erfare, at det kan betale sig at kigge på dig, når I taler sammen. Det giver ikke mening for barnet at du bønfaller om det eller at du forlanger at få opmærksomhed.
- Det giver mening at kigge, hvis han kan finde forståelige informationer i dit ansigt, din gestik eller dit kropssprog.

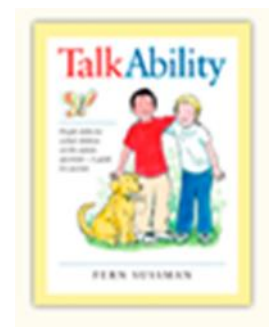
Thomtog kører
Thomtog kører
Mor han Tomtog
kører

Jeg lytter til dig. Se jeg kigger på dig.
Det betyder, at jeg lytter. Thomas Tog
skal til at køre, og hvad sker der så?

Synliggør det usynlige

- Handlinger, gestik og ansigtsmimik
- Med billeder og videoer
- Lær barnet at følge dine øjne (hjælp barnet med at vende sin krop samme vej, som det han/hun skal se).

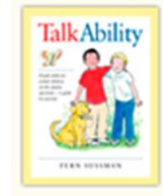

Jeg kan se med mine øjne...

- Sid ansigt til ansigt med barnet.
- Fortæl barnet, at du ser noget i rummet, som du vil have barnet til at finde.
- Udpeg noget med en bestemt farve eller noget, som starter med et bestemt bogstav.
- Sig: "Jeg kan se noget blåt med mine øjne"
- Stir på genstanden, du vil have barnet til at kigge på.
- Hvis det ikke hjælper at kigge, skal du vende hele kroppen mod genstanden.
- Læg din arm tæt til barnets ansigt, så han/hun kan følge din pegende finger.
- Lad barnet tage en tur, hvor du skal finde ud af hvad barnet kan se med sine øjne. (Sussman 2006)

Hold samtalen i gang

Uden ord

- ☐ Brug kropssprog – stå tæt på personen.
- ☐ Se på den anden persons ansigt når han/hun taler
- ☐ Smil når du lytter
- ☐ Nik når du lytter
- ☐ ...og vent på respons

Med ord

- ☐ Stil spørgsmål
- ☐ Kommenter, hvad den anden siger
- ☐ Stil spørgsmål til emnet
- ☐ Stil opklarende spørgsmål
- ☐ Brug gambitter, som fx: uhm, mja, aha, virkelig, wow, uhu osv.
- ☐ ... og vent på respons

Hvad gør dit
fokusbarn?

IHA

- Initiering

Holde samtalen i gang

Afslutte

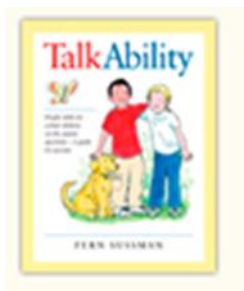

Initiering

Uden ord

- ☐ Kropssprog – at stå nær en anden
- ☐ Se på den andens ansigt.
- ☐ Smil til den anden person.
- ☐ Klap personen på skulderen
- ☐ ...og vent på respons

Hvad gør dit fokusbarn?

Med ord

- ☐ Brug en standardhilsen
- ☐ Brug personens navn
- ☐ Stil et "let at besvare åbende spørgsmål" som – Hvordan går det?
- ☐ Kommenter
- ☐ Komplimenter
- ☐ Kommenter hvad der sker
- ☐ Del information
- ☐ ... og vent på respons

Afslut samtalen

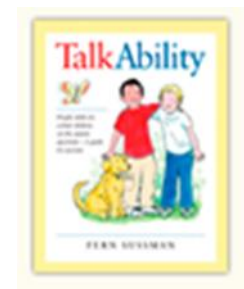

Uden ord

- ☐ Se væk, når du afslutter.
- ☐ Rejs dig
- ☐ Vink farvel
- ☐ Smil og nik til den anden person
- ☐ Peg i retning af, hvor du skal hen
- ☐ ... og vent på respons

Med ord

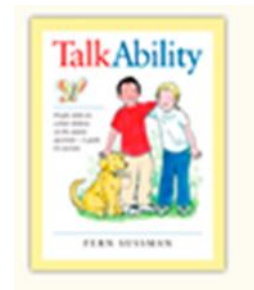
- ☐ Fortæl, at du skal gå.
- ☐ Sig noget pænt "Det var en fornøjelse"
- ☐ Brug personens navn, farvel Mark, vi ses Sarah
- ☐ ... og vent på respons

Udnyt rutiner

- Rutiner barnet kender (fx måltider) er så automatiserede, at barnet har overskud til ny læring.
- Måltider tilbyder mulighed for høflighedsfraser, som fx:
”Vil du række mig, må jeg bede om, vil du have mere...”

Følg barnets initiativ - kunsten at UGLE

Hold udkig efter barnets interesser. Hvad fortæller barnet dig?

Giv tid - Sig ingenting, Læn dig frem og se forventningsfuldt på barnet.

Lyt opmærksomt på barnets ord og lyde uden at afbryde, selv om du tror, at du har regnet ud, hvad barnet vil sige. Weitzman og Greenberg 2002.

Vent og vent igen

- Ved at vente viser du barnet, at du forventer respons. Det er vigtigt at kunne vente, fordi barnet kan være længe om at processere.
- Det kan skyldes, at barnet dagdrømmer, eller ikke ved, hvordan han/hun skal respondere.
- Sensoriske distraktorer som lyde eller farver kan forstyrre.

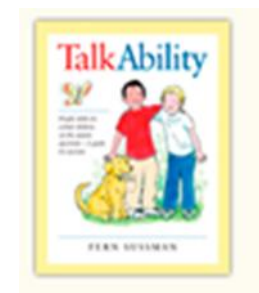
- Strategier, du kan benytte, når du taler med barnet.

I står for:

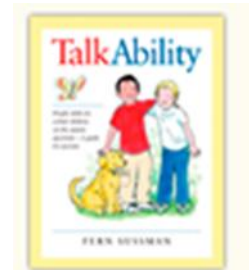
- Inkluder barnets interesser, ideer og ord
- Inddrag barnets budskab
- Introducer dine egne ideer
- Insister på at ændre emne

Cues står for:

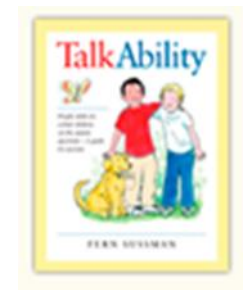
- Kommenter ... og vent
- Stil et spørgsmål ...og vent
- Gør det lettere, at besvare dit spørgsmål ...og vent
- Kom med et forslag ... og vent
- Fortæl barnet, hvad det kan sige eller gøre ...og vent

Inkluder barnets interesser ideer og ord

- Vis at barnets perspektiv har gyldighed ved at starte samtaler om hvad der optager barnet. Det sikrer, at I begge er optaget af samme emne. Gentag nogle af barnets udsagn fx ved at give barnet ret eller udtrykke uenighed:
"Ah, jeg tror ikke, at strudse kan flyve til Grønland".

Inddrag barnets budskab

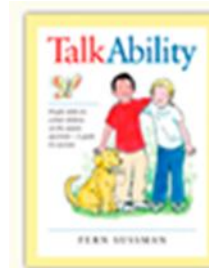

- Barnets budskab skal inddrages og fortolkes i kommunikationen. Det vil sige, at du kobler mening til barnets udsagn og udtrykker barnets synsvinkel med dine ord. Fx hvis barnet skubber sin mad væk, kan du fortolke budskabet ved at sige:

"Du vil ikke have mere mad. Du er mæt".

Eller:

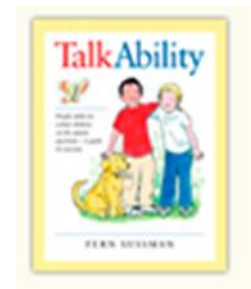
"Du vil gerne have iPaden nu. Men det er Jonas tur. Når uret ringer, er det din tur".

Inddrag og fortolk

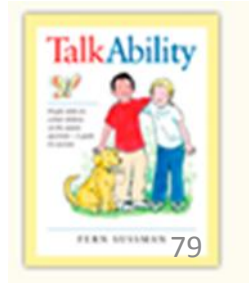
- Hvis barnet siger: *"Se Nanas arm"*.
Kan du fortolke budskabet: *"Du slog armen, hjemme hos Nana"*.
- Barnet siger *"Jeg vil se ud af vinduet"*
Du svarer: *"Du er træt af at læse historie. Jeg er også træt af at læse nu"*.

Introducer dine egne ideer

- Du kan tilføje nye ideer til barnets verden med dine kommentarer. De skal bygge på barnets udsagn eller handlinger eller interesser.
- Det handler ikke kun om at holde samtalen i gang, det handler om at hjælpe barnet til at få en større forståelse af verden.
- Men for at flytte fokus, skal du starte med et fælles fokus.

Eksempel på manglende fælles fokus

Hvad
legede I på
legepladsen

Tænd sluk
Tænd sluk
Tænd sluk

Fælles fokus

Ja, det er
lyskontakten. Den
får lyset til at tænde
og slukke.
Prøvede du
rutsjebanen
udenfor?

Tænd sluk tænd
sluk

Jeg kørte ned og op og
ned og jeg rutsjede

- Hvis barnet er forvirret over, at du vil tale om noget nyt – anvend **SSSV**:
- **Sig mindre** Gør sætningen mere simpel, brug klart og enkelt sprog til at beskrive fx billeder for barnet (ved læsning kan teksten i bogen måske give for meget information eller måske ikke nok.)
- **Synliggør**. Beton nøgleord, overdriv de vigtigste ord. Brug sjove ord som "Bum!"
- **Sig det langsomt**. Læs så langsomt og forsigtigt, at barnet kan nå at opfatte, hvad det hører.
- **Vis det**. Brug handling (gestik eller mim) eller billedstøtte. Brug rekvisitter eller rigtige genstande, som ligner billederne i bogen.

Hjælp barnet tilbage på sporet

- Hvis barnet forstår, hvad du siger og alligevel vander væk i andre emner, kan du bekræfte, at du har forstået barnet og trække det tilbage på sporet.

”Du tænker på computerspillet. Lige nu taler vi om at vi skal på tur med børnehaven”.

Insister på at skifte emne

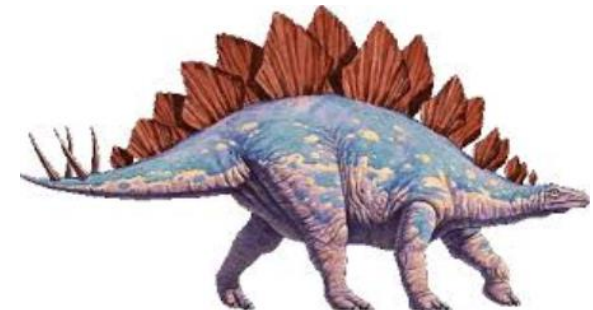

- Hvis barnet insisterer på kun at tale om sine egne interesser, må du insistere på, at I også taler om andre ting.
- Forbered barnet på, at du vil skifte emne et øjeblik før du gør det.
- Støt eventuelt barnet med visuelle cues, der fortæller, hvor mange gange han/hun kan tale om noget, før tiden for emnet er rindet ud.
- Du kan også støtte ved at sige: Lad os tale om to ting mere ved søpølsen, før vi taler om noget andet.
- Du kan eventuelt lave et stop tegn med hånden.
- Brug eventuelt flere tegn samtidig for at støtte barnet.

Vis barnet, at det er hans/hendes tur

- Lav en kommentar, der viser at du deler barnets interesse, og samtidig udvider barnets viden om verden.
- ”Dinosaurusser er uddøde. Det betyder, at de ikke længere lever på jorden. Du kan også inddrage følelser: Jeg kan godt lide stegosaurussen” ...og vent!

Kommentarer som samtalefremmer

- Kommentarer kan sætte en kædereaktion i gang, som støtter barnets tale.
- Sommetider kan en kommentar blot være, "uhm, ja, aha, en dinosaur siger du..." eller blot en gentagelse af barnets ord kan fremme samtalens fremdrift.

Faste høflighedsfraser

- Det styrker barnets læring at få ros og møde høflighed gennem faste fraser: ”Flot tegning, godt gået, må jeg bede om, tak”.
- Gentagelser af nøglefraser støtter barnets tilegnelse af høflighedsmarkører, som mange mennesker forventer at møde.

Åbne spørgsmål

- Hvad er der sket?
- Hv-spørgsmål og "gad vide" ord.
- Hvordan?
- Hvorfor?
- Åbne spørgsmål invitere til længere svar og invitere til brug af fantasien. De kan styres lidt ved at blive semiåbne: "Hvad vil du gøre ved det, hvad mon der vil ske, hvad føler du, hvis..."

Lukkede spørgsmål

- Hvad?
- Hvem?
- Hvor?
- Hvornår?
- Lettere spørgsmål at håndtere – undgå for mange spørgsmål, fordi det kan give barnet en oplevelse af at blive testet.

Let at besvare

- Ja eller nej spørgsmål
- Valg – vil du have dit eller dat?
- Ofte stillede spørgsmål – hvordan har du det?
- Indsæt det manglende ord – ”Carl elsker pizza og...” ... vent!

COLA!!!

Giv barnet et hint

- ”Hvad var det for en film, du så med moster B i fredags?”
-
- ”Det var noget med magi og is, tror jeg”.
- ...”FROST – Elsa kan magi”.

Svar selv på spørgsmålet

- Hvis barnet ikke forstår, fx *"kan du få kaninen til at hoppe?"*, kan du gå ind og svare selv.
- *"Jeg kan få kaninen til at hoppe"* og vise det - og måske fremme barnets opmærksomhed ad den vej.

Hjælp barnet med at reparere sine svar

- Når barnet kommer med et forkert svar, kan du hjælpe barnet med at finde det rigtige svar.
- "Er der nogen, der mangler noget"
- "biler"!
- "Vil du have biler at drikke?"
- "Nej, vand".

Hvis det er for svært

- Gør spørgsmålet lettere ved at tilbyde en valgmulighed
- "Hvem besøgte du i weekenden?"
- ...???
- "Var det mormor eller onkel Peter?"
- "Onkel Peter!"

Spørgsmål der låser

For mange spørgsmål

Spørgsmål der

- Tester barnet.
- Som barnet ikke har tid til at tænke over.
- Som er for snævre.

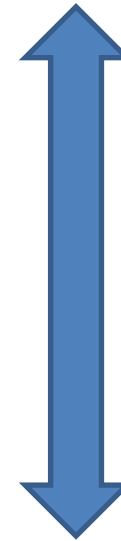

Spørgsmålshieraki

- Kommentere
- Stille spørgsmål
- Gøre det lettere at svare på spørgsmålet
- Hints
- Kom med forslag
- Fortæl barnet, hvad det skal sige eller gøre

- Mindst hjælp

- Mest hjælp

Opsummering

- Forudsætning for børnenes trivsel er at de har kontakt med en eller flere voksne, som kan forstå, at tage deres perspektiv og guide dem til kontakt med andre børn.
- Barnet må kende kommunikative grundregler for at kunne opnå et rimeligt samspil med andre børn.

Gode bøger til forældre og praksis

